

Forsknings- och utvecklingsenheten

Psykiatri och habilitering

Fou-rapport 3/2019

ALP-instrumentet som stöd för metoden ”Köra för att lära”

Verksamhet:	Barn- och ungdomshabiliteringen Psykiatri och habilitering, Region Skåne
Enhet:	Barn- och ungdomshabiliteringen Nordost
Projektansvarig chef:	Charlotte Olofsson, enhetschef charlotte.h.olofsson@skane.se
Projektets medarbetare:	Eva Svensson, fil mag, leg arbetsterapeut Yrkesutvecklare eva.z.svensson@skane.se
Handledare vid FoU-enheten:	Katarina Lauruschkus, Dr med vet katarina.lauruschkus@skane.se
Utgivning:	Februari 2019
ISBN:	978-91-7261-324-9
Layout:	Kommunikationsenheten

FoU-enheten strävar efter att publicera rapporter av hög kvalitet i ett kortfattat format. Syftet är att öka tillgängligheten och användningen av den kunskap som utvecklats inom vår förvaltning. Det finns alltid möjlighet att kontakta oss på FoU-enheten för att få ytterligare information. Läs mer på vår webbplats skane.se/habilitering/fou. Vid referens till rapporten ange: Svensson, E. (2019). *ALP-instrumentet som stöd för metoden "Köra för att Lära"*. FoU-rapport 3/2019, FoU-enheten, Psykiatri och habilitering Region Skåne.

© Psykiatri och habilitering, Region Skåne

Sammanfattning

ALP-instrument har utformats för metoden "Köra för att Lära" i elrullstol med syfte att utvärdera och utveckla personens förmåga att använda elrullstolen. ALP står för Avgöra fas i Lärande Processen och inom habiliteringen i Region Skåne används ALP-instrumentet av både handledare och medföljande föräldrar och assistenter.

Syftet med rapporten är att undersöka hur ALP-instrumentet används inom barn- och ungdomshabiliteringen (bou) och vuxenhabiliteringen (vux). En enkätundersökning gjordes med medarbetare inom bou och vux i Skåne som arbetar med "Köra för att Lära".

Resultatet visade att ALP-instrumentet används tillsammans med "Köra för att Lära" och är en viktig del i metoden. Genom ALP-instrumentet kan träningen individanpassas så att personerna som övar får möjlighet till utveckling utifrån sina behov och förutsättningar. Hur mycket tid användandet av ALP-instrumentet tog i medarbetarnas arbetsvardag påverkade deras motivation; medarbetare med bristande kunskap och erfarenhet i metoden behövde mer tid för att använda ALP-instrumentet och upplevde att vissa delar var svåra att använda. Även ett antal begrepp var svåra att förstå. Kontinuerlig utbildning och uppföljning behövs för att metoden ska kunna användas på jämlikt sätt för patienterna. Den digitala utbildningen som har tagits fram om metoden "Köra för att Lära" och ALP-verktyget (ALP-instrumentet och ALP-främjande strategier) bidrar till kunskapsspridningen.

Förväntad nytta för patienten är möjligheten att utvecklas utifrån sina individuella förutsättningar genom att metoden "Köra för att Lära" genomförs på ett kvalitetssäkrat sätt.

Förord

Psykiatri- och habiliteringsförvaltningens verksamhetsidé är att stärka individens kraft och frihet att forma sitt eget liv. Vi ska med professionella insatser arbeta för att åstadkomma livskvalitet i livets alla skeden för barn, ungdomar och vuxna med varaktig funktionsnedsättning. I samarbetet mellan forsknings- och utvecklingsenheten och verksamheterna sker en ständig granskning av nya och rådande metoder för att kontinuerligt kunna förbättra kvaliteten i de olika habiliteringsinsatserna.

Forsknings- och utvecklingsenheten har som uppdrag att stödja en evidensbaserad praktik, stimulera och stödja systematisk kunskaps- och kompetensutveckling samt att skapa en kultur av kritiskt och vetenskapligt tänkande. Forsknings- och utvecklingsrapporterna utgår från en frågeställning från praktiken som relateras till aktuell forskning och professionell erfarenhet och som leder vidare till en studie på vetenskaplig grund. En viktig del i arbetena är att visa hur resultaten kan användas och kommuniceras i verksamheten för att på så sätt bidra till kunskapsutvecklingen.

I detta arbete har användandet av ALP-instrumentet vid övande med metoden "Köra för att Lära" i elrullstol undersökts. Projektet har genomförts av leg arbetsterapeut Eva Svensson vid barn- och ungdomshabiliteringen i Hässleholm. Forsknings- och utvecklingsledare Dr med vet Katarina Lauruschkus har varit handledare. Arbetet har genomförts med stöd från enhetschef Charlotte Olofsson och verksamhetschef Petra Bovide. Det har genomförts och delvis finansierats med stöd av forsknings- och utvecklingsmedel.

Vi riktar ett stort tack till de medarbetare och patienter som medverkade i undersökningen och delade med sig av sina erfarenheter.

Malmö februari 2019

Pernille Holck
Dr med vet, leg logoped
Chef för Forsknings- och utvecklingsenheten
Habilitering och hjälpmedel

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Förord	4
1. Bakgrund	6
1.1 Aktivitet och delaktighet för personer med omfattande funktionsnedsättningar	6
1.2 Metoden "Köra för att Lära".....	6
1.3 Bedömningsinstrumentet Avgöra fas i Lärande Processen (ALP).....	7
1.4 "Köra för att Lära" på habiliteringen	8
2. Syfte	9
3. Metod	9
3.1 Materialinsamling	9
3.2 Deltagare.....	9
3.3 Analys.....	10
3.4 Etiska överväganden.....	11
4. Resultat	11
5. Diskussion	13
6. Slutsatser	15
7. Implementering	16
Referenser	17
Bilagor	19
Bilaga 1 ALP-instrumentet, version 2.0.....	19
Bilaga 2 Frågeformulär.....	20
Bilaga 3 Kortversion av ALP- instrumentet, version 2.0.....	21
Bilaga 4 Presentation av analysprocessen från kod till kategori.....	22

1. Bakgrund

Att köra elrullstol behöver inte enbart handla om ett självständigt sätt att förflytta sig. Det kan också vara ett sätt för personer med omfattande funktionsnedsättning att få uppleva hur de kan sätta sig själva i rörelse eller förstå sambandet mellan orsak och verkan. Betydelsen av att ha möjlighet att vara aktiv i själva utförandet av en aktivitet och att kunna välja hur och vad man vill göra gynnar utveckling och självständighet (Nilsson & Durkin, 2014).

1.1 Aktivitet och delaktighet för personer med omfattande funktionsnedsättningar

Personer med både omfattande rörelsenedsättning och kognitiva svårigheter har stora begränsningar när det gäller att utföra aktiviteter i det dagliga livet, vilket påverkar deras livskvalitet (Maes, Lambrechts, Hostyn & Petry, 2009). Begränsningarna medför i stor utsträckning att personen är beroende av att någon i deras omgivning utför aktiviteten åt dem. Att vara oberoende i en aktivitet förutsätter att man gör val, fattar beslut och har kontroll i sin aktivitet. Det förutsätter även en balans i omgivningen mellan miljöfaktorer och personens fysiska, kognitiva och psykosociala förmåga, vilket Kielhofner (2008) beskriver i Model of Human Occupation (MoHO). Enligt MoHO har förhållandet mellan individen, aktiviteten och miljön en avgörande betydelse för att människan ska må bra, ha en god hälsa och kunna utvecklas. Law (2002) belyser betydelsen av att hitta aktiviteter som är betydelsefulla och meningsfulla för varje människa i en begriplig och hanterbar miljö.

1.2 Metoden ”Köra för att Lära”

Kenyon, Farris, Aldrich & Rhodes (2017) visar att aktiviteter som övning i elrullstol för barn med omfattande funktionsnedsättning kan ha en effekt på deras förmåga att lösa komplexa problem och behärska nya färdigheter även om barnet aldrig blir en självständig elrullstolsanvändare.

Aktiviteten att köra elrullstol enligt metoden ”Köra för att Lära” ger personer med omfattande funktionsnedsättning en möjlighet att lära sig nya färdigheter utifrån sina individuella behov och förutsättningar. Aktiviteten ger rörelseupplevelser, möjlighet till egen utveckling samt väcker nyfikenhet. Handledaren stimulerar utvecklingen av personens medvetande om sin förmåga att påverka, använda verktyg och utveckla sin aktivitetsförmåga utifrån de individuella förutsättningarna. Metoden ”Köra för att Lära” i elrullstol utvecklades i mitten av nittiotalet i Sverige av arbetsterapeuten Lisbeth Nilsson (Nilsson, 2000; Nilsson, 2007).

Elrullstolen som används i metoden kan på ett enkelt sätt anpassas till barn, ungdomar och vuxna.

Personen kan själv styra över sin förflyttning i övningsstolen, vilket ger ökade möjligheter till att påverka och samspela med sin omgivning. Det finns en styrspak som används för att sätta elrullstolen i rörelse, för att styra och även för att ändra hastighet. Grundtanken i metoden är att medvetenheten ökar och att personen själv orsakar olika effekter genom sin aktivitet (Nilsson, 2000; Nilsson, 2007; Nilsson & Durkin, 2017).

Bild 1. "Köra för att Lära" – elrullstolen

1.3 Bedömningsinstrumentet Avgöra fas i Lärande Processen (ALP)

Som hjälp i metoden "Köra för att Lära" utvecklades ett verktyg som används för att bedöma och främja utvecklingen hos de personer som använder elrullstolen för att uppleva rörelse och utveckla förmågor som t.ex. medvetenhet om att orsaka en effekt och att hantera spaken för att sätta elrullstolen i rörelse (Nilsson, Eklund, Nyberg & Thulesius, 2011). Detta verktyg benämns ALP-verktyget, version 2.0 och består av ALP-instrumentet, version 2.0 och ALP-främjande strategier, version 2.0 (Nilsson & Durkin, 2014). ALP-instrumentet används med metoden "Köra för att Lära" för att bedöma var i lärandeprocessen den som övar befinner sig och metoden bygger på observation av aktivitetsutförande, interaktion och uttryck. ALP-främjande strategier används som en hjälp för att guida handledaren i att använda övningar utifrån den fas som patienten befinner sig i. Ifall patienten befinner sig i exempelvis fas 3 så ger de främjande strategierna en vägledning i vad som är viktigt att tänka på i denna fas för att stimulera patienten till att utvecklas utifrån sina förutsättningar och behov (Nilsson, 2007; Nilsson & Durkin, 2014).

ALP-instrumentet består av tre stadier som delas in i åtta faser (Bilaga 1). Det första stadiet består av fas 1-3 och här utforskas funktioner, beskriver personens fokus på spaken, den nya situationen och en begynnande medvetenhet om att orsaka en effekt vilken som helst. Det andra stadiet består av fas 4-5 och här utforskas sekvensering och hur personen blir medveten om sin förmåga att orsaka många olika effekter med spaken

genom att röra, hålla och styra den i olika riktningar. Det tredje och sista stadiet, fas 6-8, beskriver hur personen börjar bli målinriktad i sin aktivitet, kan ta hänsyn till omgivningen och förflytta sig mer och mer självständigt. ALP-instrumentet används efter varje tillfälle för att ta reda på var i lärandet den övande personen befinner sig och för att ge adekvata utmaningar för att den övande personen ska ha möjlighet att utvecklas utifrån sina förutsättningar (Nilsson, Eklund, Nyberg & Thulesius, 2011; Nilsson & Durkin, 2014).

1.4 "Köra för att Lära" på habiliteringen

Barn-och ungdomshabiliteringen (bou) och vuxenhabiliteringen (vux) ger insatser för personer med varaktig funktionsnedsättning som kan bero på rörelsenedsättning, autism och/eller intellektuell funktionsnedsättning. En utmaning är att möjliggöra aktiviteter där personer med omfattande funktionsnedsättning själva kan utföra aktiviteten, delar av aktiviteten och/eller vara delaktig och känna engagemang i aktiviteten. Aktiviteten att köra elrullstol enligt metoden "Köra för att Lära" kan vara ett sätt för personer med omfattande funktionsnedsättning att uppleva hur det är att sätta sig i rörelse, påverka och göra egna val i en rolig aktivitet (Svensson & Nilsson, 2009).

Metoden "Köra för att Lära" utvärderades i en FoU-rapport (Svensson & Nilsson, 2009) och implementerades 2009 på bou och därefter även på vux 2016. Det finns sju elrullstolar fördelade på de olika enheterna i Skåne. Den som ska öva i elrullstolen kommer till habiliteringen tillsammans med närstående, personlig assistent eller annan personal. Handleddare för övningen är i första hand arbetsterapeuter men kan även vara specialpedagoger eller fysioterapeuter.

För att implementera metoden "Köra för att Lära" och användandet av ALP-instrumentet har personal och anhöriga kontinuerligt utbildats i metoden. Under hösten 2017 har en digital utbildning färdigställts om "Köra för att Lära" och ALP-verktyget för nya medarbetare men även för erfarna medarbetare som har ett behov av att aktualisera sin kunskap om metoden (Region Skåne, habilitering och hjälpmedel, 2018).

2. Syfte

Syftet är att undersöka hur ALP-instrumentet (Avgöra fas i Lärande Processen, version 2.0) används inom barn- och ungdomshabiliteringen och vuxenhabiliteringen i Skåne.

Frågeställningar:

- Hur används ALP-instrument i samband med "Köra för att Lära"?
- Vad främjar respektive hämmar arbetet med att använda ALP-instrumentet i samband med "Köra för att Lära"?
- Hur kan användandet av ALP-instrumentet utvecklas?

3. Metod

Arbetet bygger på ett frågeformulär för att undersöka hur ALP-instrumentet används inom bou och vux (Bilaga 2).

3.1 Materialinsamling

Frågeformuläret med fokus på att undersöka hur ALP-instrumentet används i samband med "Köra för att Lära" togs fram för att genomföra undersökningen på bou och vux. I frågeformuläret finns frågor kring i vilken utsträckning ALP-instrumentet används med "Köra för att Lära", i vilken utsträckning medföljarna använder instrumentet, instrumentets begriplighet, hur lång tid det tar att använda instrumentet, svårigheter, ALP-instrumentets relevans för arbetet med "Köra för att Lära", hur instrumentet kan utvecklas samt om hur ALP-instrumentet befrämjar användandet av de främjande strategierna.

Frågeformuläret skickades ut till 22 handledare (arbetsterapeuter men även specialpedagoger och en fysioterapeut) på nio enheter inom bou och vux som har eller har haft övningsstolen placerad på enheten. Detta resulterade i två ifyllda frågeformulär. Efter två veckor skickades ett påminnelsemail ut, vilket resulterade i sju ifyllda frågeformulär. Ett andra påminnelsemail resulterade i ytterligare tre ifyllda frågeformulär. Två nya handledare tillkom under datainsamlingsperioden och frågeformulären skickades även till dem, vilket resulterade i två ifyllda frågeformulär.

3.2 Deltagare

Av de 24 aktuella handledarna var det 14 som deltog och besvarade frågeformuläret. Det var tio arbetsterapeuter, tre specialpedagoger och en fysioterapeut som är eller har varit handledare i metoden "Köra för att Lära" varav nio var från bou och fem från vux.

3.3 Analys

Svaren sammanställdes i text och skriftliga kommentarer analyserades, inspirerad av kvalitativ innehållsanalys (Graneheim & Lundman, 2004).

Första steget i analysen av kommentarerna var att författaren och handledaren vid FoU-enheten separat läste svarstexten i varje frågeformulär för att få en övergripande känsla för texten. Därefter diskuterades tankar och intryck av materialet. I nästa steg identifierade författaren meningar från texten som ansågs besvara syftet, så kallade meningsbärande enheter. Författaren och handledaren diskuterade därefter tänkbara meningsbärande enheter. Varje meningsbärande enhet kondenserades genom att kortas ner utan att dess betydelse och innebörd förlorades. I det tredje steget bestämdes en kod (Tabell 1)

Tabell 1. Exempel på analysprocessen från meningsbärande enhet till kod

Meningsbärande enhet	Kondenserad meningsenhet	Kod
<i>Vi har använt det mycket i samråd, tillsammans (person 14)</i>	Samråd med medföljare	Främjar samråd
<i>Brukar ha en dialog med medföljarna utan att de fyller i själva enkäten. Tycker att det blir bättre med levande diskussioner (person 2)</i>	Dialog med medföljarna blir en bättre levande diskussion	Föredrar levande diskussion
<i>Finns säkert bra stöd, men tidsmässigt svårt att hinna med att ta del av det (person 8)</i>	Svårt att hinna ta till sig stöd	Hinner inte

Nästa steg var att författaren och handledaren läste igenom koderna för att hitta likheter. Därefter kategoriserades koderna. Varje kod parades ihop med andra koder av samma innehåll som resulterade i en underkategori. Varje kod tillhör endast en underkategori. I det femte steget genomlästes underkategorier och koder av författaren för abstraktion då textens innehåll lyfts till en högre nivå och kategorier skapades. I det sjätte och sista steget genomlästes enkäterna på nytt för att ställas i relation till

de underkategorier och kategorier som skapats under analysprocessen (Bilaga 4).

3.4 Etiska överväganden

Deltagarna fick en skriftlig information angående syftet med studien och av innebörden av deras medverkan. De fyllde även i en samtyckesblankett. Presentationen av resultaten i FoU-rapporten kan inte kopplas till enskilda deltagare och rapporten innehåller inga person- eller patientuppgifter.

4. Resultat

Resultaten redovisas i tre delar. Sammanställningen av frågorna med svarsalternativ presenteras i 4.1. Analysen av de skriftliga kommentarerna presenteras i 4.2 och utveckling av användandet med ALP-instrumentet i 4.3.

4.1 Användningen av ALP-instrumentet

Elva av handledarna använde alltid ALP-instrumentet när de arbetar med "Köra för att Lära" och tre använde det ibland. Enligt handledarnas svar använde tre medföljare alltid ALP-instrumentet, tio ibland och två aldrig. Majoriteten av handledarna (10) anser att ALP-instrumentet är relevant för deras arbete med "Köra för att Lära" som vid målformulering och vid uppföljning.

När vi sätter mål med träningen och vid uppföljningen. Hade aldrig kommit ihåg hur träningen hade gått.

Tidsåtgången för skattningen var för de flesta handledare och medföljare 10-15 minuter, med en spridning mellan 5-30 minuter.

Handledarna uttryckte att de saknade tydliga instruktioner i ALP-instrumentet om hur de ska utvärdera efter en körperiod. De önskade att kortversionen (Bilaga 3) skulle vara ännu kortare, att enklare begrepp användes, att det skulle finnas tips om hur man kommer vidare vid svårigheter och att strukturen skulle vara tydligare. Några av handledarna upplevde att de ALP-främjande strategierna var tillräckliga medan flera ansåg att de behöver kompletteras med information och utbildning.

Kanske praktiska exempel på hur man ska tänka när personen ligger i gränslandet mellan två faser.

Resultaten visar att medarbetarna ser nyttan av att använda ALP-instrumentet för patienten. Medarbetarna blir motiverade till att

använda instrumentet av att få handledning och kunskap i metoden. Vissa delar i instrumentet var svåra att använda, vilket kan vara en bidragande orsak till att inte alla ser nyttan för patienten på grund av brist på kunskap och erfarenhet. Andra var medvetna om att de och medföljare bör använda ALP, men att det kan vara svårt att få ihop det i arbetsvardagen. De mer erfarna deltagarna använde ALP med större självklarhet.

4.2 Synen på ALP-instrumentet

Analysen av kommentarerna visar att medarbetarna ser nyttan för patienten och blir motiverade av att få handledning och kunskap i metoden och i att använda instrumentet. Detta kan ses för främjande faktorer för användningen av ALP-instrumentet (Bilaga 4).

Jag tror att man behöver en kombination av stöd för att bli trygg i användandet. Jag fick en introduktion för cirka ett år sedan fick vi en elrullstol till oss och då blev användningen aktuell igen, så det gick många månader mellan introduktion och praktisk användning. Jag tyckte det var svårt att påbörja användningen utan instruktion i samband med start. Hade varit bra med en instruktionsfilm som jag vet är på gång. Jag tror det hade underlättat för mig då jag och mina medföljare inte gjorde rätt de första tillfällena.

En deltagare beskrev att det går att använda instrumentet till även andra aktiviteter än metoden "Köra för att Lära", vilket gynnar patienterna.

Det går att använda instrumentet till andra situationer än "Köra för att Lära" ex alla andra aktiviteter där verktyg används ex styra datorn, köra bil, använda köksredskap vid matlagning.

Hämmande faktorer för användandet av ALP-instrumentet var att vissa delar är svåra att använda, att medarbetaren inte såg nyttan för patienten och brist på kunskap och erfarenhet.

Ibland svårighet att veta vilka av de olika faserna som är aktuell om personen ligger mellan två faser. Svårt första gångerna vid användning av verktyget. Svårt att läsa igenom allt och förstå skillnaderna vissa gånger.

Deltagarna var medvetna om att de och medföljare bör använda ALP, men att det kan vara svårt att få ihop det i arbetsvardagen. De mer erfarna deltagarna använde ALP med större självklarhet.

Finns säkert bra stöd, men tidsmässigt svårt att hinna med att ta del av det.

Majoriteten av handledarna använder alltid ALP-instrumentet. Det framkom att det tar mycket tid att skatta med ALP-instrumentet för medarbetare med begränsad erfarenhet av användningen, även om det fanns en medvetenhet om instrumentets nytta och att det borde användas. Det visar på att vanan har betydelse för tidsaspekten. Medföljarna använder inte ALP-instrumentet i samma utsträckning.

4.3 Utveckling av ALP-instrumentet utifrån svaren

För att utveckla användandet av ALP-instrumentet föreslog några att manualen bör kompletteras med instruktionsfilmer. Det skulle kunna vara en fördel med en kombination av instruktion och film för att användarna av instrumentet ska kunna känna sig trygga att de gör på rätt sätt. Detta skulle även kunna vara ett stöd i att komma igång med att använda instrumentet efter en längre tids uppehåll.

Behov av filmer som tydliggör skillnader och handledningstillfälle där man kan diskutera svårigheter och positiva erfarenheter.

Flera föreslog att instrumentet behöver utvecklas för att bli mer begripligt. Det är några begrepp som kan behövas förtydligas vilket flera lämnade som synpunkt. Någon önskade även en kortare kortversion.

Att begreppen i en eller två kanaler, sekvensering var enklare/mer begripligt beskrivet.

Vissa begrepp i ALP-instrumentet upplevdes som svåra och behöver förenklas.

5. Diskussion

"Köra för att Lära" är en insats för personer med omfattande funktionsnedsättning som används inom både bou och vux i Skåne. Det är en insats där personer med omfattande funktionsnedsättning själva kan utföra aktiviteten, delar av aktiviteten och/eller vara delaktiga och känna engagemang i aktiviteten.

Forskning visar att aktiviteter som övning i elrullstol för barn med omfattande funktionsnedsättning kan ha en effekt på deras förmåga att lösa komplexa problem och behärska nya färdigheter även om barnet aldrig blir en självständig elrullstolsanvändare (Kenyon, m.fl., 2017). Kunskap om användningen av ALP-instrumentet i samband med "Köra för

att Lära” är en viktig del i implementeringsarbetet för utveckling och upprättande av arbetsrutiner.

Undersökningen visar att deltagarna var medvetna om att de bör använda ALP-instrumentet, men det framkommer att det upplevdes vara svårt att få tid för det i arbetsvardagen. För några tog det lång tid att använda ALP-instrumentet medan det för andra endast tog några minuter. Det är rimligt att anta att ifall instrumentet används mer frekvent så får användare en större erfarenhet och vana och en rimligare tidsanvändning kan uppnås.Handledning för nya medarbetare kan vara ett sätt att få mer kunskap och därmed en mer rimlig tidsanvändning. Ett annat förslag var att göra en kortare kortversion. Ett argument mot detta är risken att en kortversion blir alltför urvattnad och inte ger tillräckligt stöd.

En annan aspekt var att de som övar behöver många tillfällen för att få möjlighet att utvecklas under en längre tidsperiod. Detta kan ske genom att medföljaren gradvis med stöd av handledaren tar över ansvaret för övning och skattning med ALP-instrumentet. På så sätt kan det bli möjligt för personen som behöver mycket tid över en längre period att utvecklas utifrån sina förutsättningar och behov.

Enligt Socialstyrelsens rapport om implementering (2012) underlättar upplevd användbarhet implementeringen av metoder. Det är viktigt att begreppen är begripliga. En diskussion med forskaren som utvecklat metoden skulle kunna vara ett led i att utveckla instrumentet till att bli mer lättanvänt och begripligt.

Under hösten 2017 har en digital utbildning med en instruktionsfilm färdigställts om metoden ”Köra för att Lära” och ALP-verktyget (ALP-instrumentet och ALP-främjande strategier) tillsammans med Lisbeth Nilsson som tagit fram metoden ”Köra för att Lära” och ALP-verktyget. Den digitala utbildningen är tillgänglig för nya medarbetare men även för erfarna medarbetare som har ett behov av att aktualisera sin kunskap om metoden. Den digitala utbildningen kan vara ett led i att ha tillgång till materialet när behovet uppstår och på så sätt fungera som en kontinuerlig och tillgänglig kunskapskälla.

Någon deltagare föreslog att ALP-instrumentet även skulle kunna användas i andra sammanhang. ALP-instrumentet kan exempelvis användas för att skatta var i lärandet en person som lär sig att äta med en sked eller att använda en datormus befinner sig. Ett annat område där metoden ”Köra för att Lära” och ALP-instrumentet kan användas med andra arbetssätt är kommunikativa insatser under lång tid för att utveckla samspel utifrån individuella förutsättningar. På bou har detta provats med

positivt resultat. Personen som tränade på "Köra för att Lära" träffade då både arbetsterapeuten som handledde i "Köra för att Lära" och logopeden som handledde i de kommunikativa insatserna. Personen tränade på att själv styra sin förflyttning i övningsstolen och att påverka och samspele med sin omgivning. Dessa möjliga användningsområden behöver introduceras för och diskuteras med arbetsterapeutgruppen och andra yrkesgrupper.

Liljedahl & Thorsted (2010) belyser i sin FoU-rapport att implementeringsarbete är en process där en strategi är att det sker en kommunikation om utvecklingsarbetet, om idé, mål och resultat. En annan strategi är att organisera olika typer av mötesplatser för samarbete. En viktig faktor för användandet av ALP-instrumentet är just kommunikationen om hur ALP-instrumentet används och en dialog kring förbättringsarbete. Enligt Liljedahl & Thorsted (2010) är det en fördel att involvera användare av instrumentet och deras synpunkter. I användandet av ALP-instrumentet finns det behov av återkommande handledning och tydligare instruktioner. Men det efterfrågades även förtydligande av begrepp i instrumentet. Dessa begrepp kan behöva revideras för att fortsätta vara användbara och behöver beaktas i en utveckling av användandet av instrumentet, förslagsvis i samarbete med utvecklaren av metoden.

Enligt Socialstyrelsens rapport om implementering (2012) är det en förutsättning att metoder används på rätt sätt och för rätt målgrupp för att kunna hjälpa människor. I deras rapport betonas att implementering tar tid. Socialstyrelsen betonar vikten av att information och utbildning kompletteras med mer interaktiva inslag och löpande handledning.

Majoriteten av handledarna använder alltid ALP-instrumentet. Det framkom att skattningen med ALP-instrumentet tar mycket tid för oerfarna medarbetare, även om det fanns en medvetenhet om instrumentets nytta och att man borde använda det. Detta visar på att vanan har betydelse för tidsaspekten. Handledning för nya medarbetare kan vara ett sätt att få mer vana och därmed en mer rimlig tidsanvändning.

6. Slutsatser

Resultaten tillför kunskap kring faktorer som främjar och hämmar arbetet med att använda ALP-instrumentet med "Köra för att Lära", vilket bidrar till utveckling och kvalitetssäkring av arbetet med metoden.

En slutsats av undersökningen är att ALP-instrumentet används i stor utsträckning av handledarna. Den digitala utbildningen med en

instruktionsfilm är ett viktigt stöd till manualen för att bibehålla och öka användandet och bör kompletteras med handledning till nya och ovana användare. Handledning behöver ges av en metodstödjare som har god kunskap om metoden och instrumentet. Det behöver finnas arbetsrutiner och även kontinuerlig utvärdering av dessa.

En annan slutsats är att medföljarna inte använder ALP-instrumentet i samma utsträckning. För att möjliggöra att medföljarna börjar använda ALP-instrumentet bör handledarna ha för vana att använda och vara säkra på hur ALP-instrumentet används så att det blir en vana att även introducera medföljarna i användandet av ALP-instrumentet.

Vissa begrepp i ALP-instrumentet är svåra och behöver förenklas. Här behövs kontinuerlig utbildning och uppföljning för att användandet av ALP-instrumentet ska bli begripligare.

7. Implementering

- Det behövs rutiner kring kontinuerlig handledning till nya medarbetare och för dem som behöver påfyllnad.
- En möjlighet vore att införa metodstödjare i "Köra för att Lära" gemensamt för bou och vux. Metodstödjare bör i första hand vara arbetsterapeut men kan även vara specialpedagog.
- Metodstödjarna informerar nya medarbetare om metoden och ger stöd till handledare som behöver påfyllnad.
- Handledarna informerar nya medföljare och medföljare som behöver påfyllnad om metoden.
- Den digitala utbildningen med en instruktionsfilm som färdigställts om metoden "Köra för att Lära" och ALP-verktyget (ALP-instrumentet och ALP-främjande strategier) kan vara en hjälp för att underlätta förståelsen för nya medarbetare, för erfarna medarbetare som har ett behov av att aktualisera sin kunskap om metoden samt för medföljare.
- Huvudansvarig i metoden "Köra för att Lära" är oftast arbetsterapeuten men även andra yrkeskategorier som specialpedagog och fysioterapeut kan vara handledare. Informationen om metoden kan med fördel finnas med i introduktionen för nyanställda.

Referenser

- Graneheim, U.H. & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24: 105-112. doi:10.1016/j.nedt.2003.10.001
- Kenyon, L.K., Farris, J.P., Aldrich, N.J. & Rhodes, S. (2017). Does power mobility training impact a child's mastery motivation and spectrum of EEG activity? An exploratory project. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, 13: 665-673. doi: 10.1080/17483107.2017.1369587
- Kielhofner, G. (2008). *Model of Human Occupation: Theory and Application (4th rev.ed)*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Law, M. (2002). Participation in the occupations of everyday life. *American Journal of Occupational Therapy*, 56(6), 640–649.
- Liljedahl, K. & Thorsted, S. (2010). *Strategier för implementering - en analys av goda exempel i Habiliterings- och hjälpmedelsförvaltningen*. FoU-rapport 6/ 2010. Forsknings- och utvecklingsenheten, Habilitering och hjälpmedel Region Skåne.
- Maes, B., Lambrechts, G., Hostyn, I. & Petry, K. (2009). Quality-enhancing interventions for people with profound intellectual and multiple disabilities: A review of the empirical research literature. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 32(3): 63-178. doi:10.1080/13668250701549427
- Nilsson, L. (2000). *Metodboken - Träning och behandling i elrullstol*. Lund: Studentlitteratur.
- Nilsson, L. (2007). *Driving to Learn: The process of growing consciousness of tool use – a grounded theory of de-plateauing* (Doktorsavhandling). Lunds universitet, Institutionen för hälsa, vård och samhälle. Hämtad från <https://lup.lub.lu.se/search/publication/cb71b421-b10f-477e-91fc-38f058935dad>
- Nilsson, L., & Durkin, J. (2014). Assessment of learning powered mobility use – Applying grounded theory to occupational performance. *Journal of Rehabilitation Research and Development*, 51(6): 963–974. doi:10.1682/jocn.2013.11.02375
- Nilsson, L., & Durkin, J. (2017). Powered mobility intervention: understanding the position of tool use learning as part of implementing the ALP tool. *Disability and rehabilitation: assistive technology*, 12(7): 730-739. doi:10.1080/17483107.2016.1253119
- Nilsson, L., Eklund, M. & Nyberg, P. (2011). Driving to Learn in a powered wheelchair: Inter-rater reliability of a tool for assessment of joystick-use.

Australian Occupational Therapy Journal, (58): 447-454.
doi:10.1111/jocn.1440-1630.2011.00983.x

Nilsson, L., Eklund, M., Nyberg, P. & Thulesius, H. (2011). Driving to Learn in a Powered Wheelchair: Identification of the Process of Growing Consciousness of Joystick-use in People with Profound Cognitive Disabilities. *The American Journal of Occupational Therapy*, 65: 652-660.
doi:10.5014/ajot.2011.001750

Region Skåne, Habilitering och hjälpmedel. (2018).
https://players.brightcove.net/3193745440001/default_default/index.html?videoId=5296640747001 Uppgift hämtad: 2018-08-23.

Socialstyrelsen (2012). *Om implementering. SOSFS 2012:12*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Picture Exchange Communication System (PECS). (2018).
<http://www.pecs.com/> Uppgift hämtad: 2018-08-23

Svensson, E, & Nilsson, L. (2009). *"Köra för att Lära"*. FoU-rapport 3/2009. Forsknings- och utvecklingsenheten, Habilitering och hjälpmedel, Region Skåne.

Bilagor Bilaga 1 ALP-instrumentet, version 2.0

ALP-instrumentet, version 2.0, Nilsson & Durkin, 2014, Kontakt Lisbeth Nilsson, e-post lisbeth.nilsson@med.lu.se eller 070-5838596

	Uppmärksamhet	Aktivitet & Rörelse	Förståelse av verktygsanvändning	Uttryck & Käntor	Samspel & Kommunikation	STADIE
8 Expert	Uppmärksamhet väl grundad och volunshälsan. Avslappnad, aktiv, inte spänd	Verksamhet, består av två eller flera aktiviteter. Samtidig, snabba och precisa rörelser. Aktiviteten är automatiserad. Används som en del i andra aktiviteter i såväl olika sammanhang och miljöer. Omständligt planering och förståelse för en uppgift som väntar. Vet vad som ska göras utifrån erfarenhet och tillkopad smärta.	Integrerad verktygsanvändning. Medvetandet är fokuserat på olika delar av verktygsdelen och bara på verktyget. Användningen av verktyget är mer eller mindre omedveten. Kan använda verktyget kontrollerat och precisionen är stabil. Gör medvetna övervakningen i olika situationer och bedömer hur verktyget ska användas på bästa sätt. Tar hänsyn till andra under användningen av verktyget.	Beröende av vilka "andra" aktiviteter som utförs.	Integrerat samspel på flera nivåer. Kan samspela med verktyget, samspela med omgivningen och samspela med andra människor.	Utforskar utförande, användning Fokus – kropp, verktyg, omgivning & verksamhet
7 Skicklig	Uppmärksamheten kan fördelas på flera saker. Allmänt fokuserad	En verksamhet för sin egen skull. Förfärdig och godkänd, välavvägd rörelse. Använder verktyget för det rena och skära något att bekämpa det. Styr, fix, hanterar, navigerar med verktyget i det fysiska rummet.	Använder verktyget med precision o flyt. Medveten om konsekvenser och klar över hur verktyget kan användas på olika sätt. Förfärdig viltpassad obehindrad användning av verktyget. Har flyt i användningen.	Glädje, lycka. Tillfredsställelse	Konkurrerande samtidigt samspel. Öppen för samspel på flera plan – visar beredskap för att samspela på mer än en nivå på samma gång. Eller inte längre så lätt störet av andra hämningar i omgivningen. Samspelar med verktyget på ett lekfullt sätt. Söker socialt samspel.	
6 Kompetent	Uppmärksamheten kan vara rikad mot mer än en sak men blir lätt avbruten. Fokuserad på användningen av verktyget	Aktivitet. Kontrolleras med grova, öppna, ryckiga rörelser. Kan använda verktyget men gör det efter sin motoriska precision. Koncentrationen inriktad på aktiviteten med verktyget. Tålva så noggrann av hanteringen av verktyget att omgivning och andra människor åsidosas.	Kompetent användning av verktyget. Inriktad men klumpig, grov, öppna användning av verktyget. Medveten om behovet att göra de olika skritten i sin var ordning för att uppnå önskat resultat med verktyget. Inland tillbakagång till att använda rörelsestrategierna i stället för verktyget – tar med handen, knuffar med foten osv.	Ålvarlig. Nöjd. Skrämt. Irrig	Konkurrerande samspel på ett plan i taget. Samspel på ett plan uppträder det ens efter det andra. Samspelar med verktyget avbrutit vid socialt samspel eller vid andra störande hämningar.	

ALP-instrumentet, version 2.0, Nilsson & Durkin, 2014, Kontakt Lisbeth Nilsson, e-post lisbeth.nilsson@med.lu.se eller 070-5838596

	Uppmärksamhet	Aktivitet & Rörelse	Förståelse av verktygsanvändning	Uttryck & Käntor	Samspel & Kommunikation	STADIE
5 Högt utvecklad nybörjare	Uppmärksamhet i två kanaler. Aktiv, koncentrerad	Sekvenser av kedjor av akter. Avvikliga mer irriga eller vildsvans rörelser. Urfenkar verktyget. Experimenterar med verktyget genom att testa olika kombinationer av effekter. Experimenterar för att hitta bästa mönstret för hanteringen.	Idén om kompetent användning fidi. Medveten om sin förmåga att orsaka många olika effekter med verktyget genom att riva, källa, fästa, styra det i olika riktningar. Letar efter ett mönster för användningen. Börjar förstå användningen av likartade verktyg. Ex. sked – gaffel. Ex. skivtull – smolkollisionsystem mm	Irrig. Ler. Ålvarlig. Frustration. Överdo av frustration. Vet möjligheterna men uppsår inte det önskade målet med användningen. Perioder av blockering varade med korta perioder av framgång	Dubbriktat samspel. Styr en annan persons uppmärksamhet, överfört ett budskap genom att peka och kräver ett genvar. Tridriktat samspel. Samspel med annan person om en tredje part – en person, en sak eller något annat i omgivningen.	Utforskar hantering, sekvensering Fokus – kropp, verktyg & omgivning
4 Förfärdig nybörjare	Uppmärksamhet i en kanal i taget men kan skifta spontant. Obsvant	Kedjor av akter. Avvikliga men förlitliga, låna rörelser. Urfenkar detaljer på verktyget. Urfenkar olika effekter som kan skapas med verktyget. Provar med olika grepp. Kan avskiljt trycka, källa och släppa. Ex. kör – stannar - kör. Ex. kör – stannar - kör	Urfenkar utvidgad användning. Medveten om att det går att få mer än en effekt. Urfenkar konsekvenserna av att hantera verktyget. Börjar förstå sambandet mellan olika sätt att hantera verktyget och de olika effekter som orsakas. Ex. börjar förstå att två kontakter har olika funktion.	Ålvarlig. Ler. Skrämt ibland. Visar intresse för det som är utom räckhåll. Skiftar fokus mellan det som är nära och utom räckhåll.	Falskriktat samspel. Riktar en annan persons uppmärksamhet genom att peka på saker eller hämningar i den närmaste omgivningen. Kräver obehått inget genvar. Skiftar fokus mellan det som är nära och utom räckhåll.	

ALP-instrumentet, version 2.0, Nilsson & Durkin, 2014, Kontakt Lisbeth Nilsson, e-post lisbeth.nilsson@med.lu.se eller 070-5838596

	Uppmärksamhet	Aktivitet & Rörelse	Förståelse av verktygsanvändning	Uttryck & Käntor	Samspel & Kommunikation	STADIE
3 Nybörjare	Uppmärksamhet i en kanal men kan skifta kanal. Alert, vaken	Akt. Dristiga och enkla rörelser. Aktivitet, hanterar verktyget för att få en effekt (vilken som helst). Kan behålla mot motstånd, utföra sina rörelser med kraft. Kan trycka, dra och källa i verktyget lite längre. Ex. kan trycka på en kontakt.	Grundläggande användning. Medveten om att det finns ett samband mellan en egen akt och orsakad effekt. Saken på var aktens ska utföras. Ex. aktivering av styrgång eller kontakt väntar igång skivtullen rörelse. Inland tillbakagång till användning av kroppsdelen för att få effekter. Ex. gångrar med hela kroppen, knäna, stampar, slår, knutar.	Ålvarlig. Nöjd. Ler.	Kan inlede samspel. Bibehåller eller ger genvar på egenkontakt. Ger signaler med ansiktsuttryck.	Utforskar funktioner Fokus – kropp & verktyg
2 Nyfiken oerfaren	Uppmärksamhet i en kanal. Tålvt mot alert. Passiv	Förståelse till akt. Diffusa vagn rörelser sökande för olika håll. Bekräftar sig med verktyget och utfenkar det genom att känna förändring eller till på olika delar av verktyget. Sitter avslappnad i stället. Kan bevara, trycka, dra eller källa i verktyget men efter mycket kort stund – får någon sekund upp till en minut. Experimenterar med att utföra sina rörelser med kraft.	Idén om grundläggande användning fidi. Begynnande medvetande om att en egen akt kan orsaka en effekt. Oskärheten på hur det går till gör att olika tillvägagångssätt testas och jämförs. Ex. försöker att dirigera kan stanna i rörelse men inte riktigt säker på hur och var aktens ska utföras.	Nöjd. Nyfiken. Ålvarlig. Arg.	Kan ge genvar på samspel. Kan ge egenkontakt. Kan ge fysisk kontakt, känna på. Kan uppleva betenden, smärta. Kan ha gemensamt fokus på aktiviteten i samspelt.	
1 Oerfaren	Ettvårigt lämslöd. Inget, eller mycket lite genvar på samspel. Fokus på det nya verktyget och den nya situationen. Passiv eller arglig	Irrig. Inomkomnad av att röra på eller vidröra verktyget. Ingen akt. Inga specifika, avvikliga rörelser. Kan oavsiktligt, slumpmässigt hantera verktyget. Är snäll under längre stunder. Kroppsdelen kan vara nära beken på flera sekunders eller avskrämsning. Avvikande. Uppstår stressatyp eller avvikande beteende. Vill komma bort från verktyget.	Ingen eller en mycket vag idé om användningen av verktyget. Ingen eller ringa medvetenhet om hur den egna aktiviteten kan användas för att orsaka effekter med verktyget.	Öppen. Visar försiktighet vid vågladd användning av verktyget. Neutral. Misstänkt med ansiktsuttryck. Hela kroppen ger uttryck för spänning. Åsattas. Öva, vädla, munsnäva, grå.	Inget eller mycket ringa genvar på samspel. Kan vara medveten om andra uppmärksamhet. Vårslövande. Fysisk beröring – går in i sig själv, drar sig undan. Undvikande. Undvikande beröring av annan person. Ingen önskan om samspel. Vill komma undan, det sociala samspelt.	

Bilaga 2 Frågeformulär

Utvärdering av ALP-verktyget, version 2.0:

Avgöra fas i Lärande Processen

Svar väntas senast den 30 juni 2017.

Allmänt kring ALP:

1. I vilken utsträckning använder du ALP-verktyget när du arbetar med Köra för att Lära?

- Alltid
Ibland
Aldrig

Om ALP-verktyget används ibland eller aldrig, ange varför.
Klicka här för att ange text.

2. I vilken utsträckning använder medföljarna formuläret?

- Alltid
Ibland
Aldrig

Om medföljarna använder ALP-verktyget ibland eller aldrig, ange varför.
Klicka här för att ange text.

ALP-verktygets begriplighet:

3. Vad tycker du om de olika kolumnernas begriplighet?

	Lätt att förstå	Varken/eller	Svårt att förstå
Uppmärksamhet	☐	☐	☐
Aktivitet & Rörelse	☐	☐	☐
Förståelse av verktygsanvändning	☐	☐	☐
Uttryck & Känslor	☐	☐	☐
Samspel & Kommunikation	☐	☐	☐

Kommentar: Klicka här för att ange text.

4. Vad tycker du om de tre stadiernas begriplighet?

	Lätt att förstå	Varken/eller	Svårt att förstå
Utforskar funktioner	☐	☐	☐
Utforskar hantering, sekvensering	☐	☐	☐
Utforskar utförande, användning	☐	☐	☐

Kommentar: Klicka här för att ange text.

ALP-verktyget användarvänlighet och relevans:

5. Hur lång tid brukar det ta att göra skattningen?

Klicka här för att ange text.

6. Finns det några svårigheter i att genomföra skattningen?

Klicka här för att ange text.

7. Brukar det vara lätt att uppskatta vilken fas som är aktuell?

Klicka här för att ange text.

8. Är ALP-verktyget relevant för ditt arbete med Köra för att Lära?

Klicka här för att ange text.

9. Saknar du något i ALP-verktyget?

Klicka här för att ange text.

10. Får du tillräckligt stöd i manualen ALP – Främjande Strategier för att lära sig verktygsanvändning?

Klicka här för att ange text.

11. Övriga synpunkter?

Klicka här för att ange text.

Tack för ditt svar!

Bilaga 3 Kortversion av ALP- instrumentet, version 2.0

FAS	Uppmärksamhet	Aktivitet & Rörelse	Förståelse av verktygsanvändning	Uttryck & Känslor	Samspel & Kommunikation	STADIE
8	Uppmärksamhet väl grundad och vidmakthållen	Verksamhet, består av två eller flera aktiviteter	Integrerad verktygsanvändning	Beroende av vilka "andra" aktiviteter som utförs	Integrerat samspel på flera nivåer	Utforskar ANVÄNDNING Kropp, verktyg, omgivning, verksamhet
7	Uppmärksamheten kan fördelas på flera saker	En verksamhet för sin egen skull	Använder verktyget med precision o flyt	Glädje, lycka Tillfredsställelse	Konkurrerande samtidigt samspel	
6	Uppmärksamheten kan vara riktad mot mer än en sak men blir lätt avbruten	Aktivitet	Kompetent verktygsanvändning	Allvarlig Nöjd Skrattar Ivrig	Konsekutivt samspel på ett plan i taget	
5	Uppmärksamhet i två kanaler Aktiv, koncentrerad	Sekvenser av kedjor av akter	Idén om kompetent användning föds	Ivrig, Ler Allvarlig Frustration	Dubbelriktat samspel Triadiskt samspel	Utforskar SEKVENSERING Kropp, verktyg, omgivning
4	Uppmärksamhet i en kanal i taget men kan skifta spontant	Kedjor av akter	Utforskar utvidgad verktygshandtering	Allvarlig Ler Skrattar ibland	Enkelriktat samspel	
3	Uppmärksamhet i en kanal men kan skifta kanal	Akt	Grundläggande verktygsanvändning	Allvarlig Nöjd Ler	Kan inleda samspel	Utforskar FUNKTIONER Kropp, verktyg
2	Uppmärksamhet i en kanal	Förstadium till akt	Idén om grundläggande användning föds	Nöjd Nyfiken Ängslig Arg	Kan ge gensvar på samspel	
1	Extremt lättstörd Passiv eller ängslig	Ivrig Ingen akt Avvisande	Ingen eller en mycket vag idé om användningen av verktyget	Öppen Neutral Ängslan	Inget eller mycket ringa gensvar på samspel Undvikande	

ALP-instrumentet, version 2.0 – kortversion med rubriker. Frågor om ALP-verktyget skickas till Lisbeth Nilsson, dr med vet, arbetsterapeut, e-post lisbeth.nilsson@med.lu.se eller telefon 070-5838596

Bilaga 4 Presentation av analysprocessen från kod till kategori

Kod	Underkategori	Kategori
Främjar samsyn	Ser nyttan för patienten	Främjande faktorer för användandet av ALP-instrumentet
Relevant vid förändring hos patienten		
Skatta oftast		
Skatta återkommande		
Främjar målsättning och uppföljning		
Kunskap i arbetsterapi främjar		
Roligt att använda		
Handledning främjar	Utbildning ger motivation	
Handledning till medföljare främjar		
Kunskap främjar		
Skattar efter att fått kunskap		
Tror på webbutbildning		
Svårhanterligt formulär	Vissa delar är svåra att använda	Hämmande faktorer för användandet av ALP-instrumentet
Instrumentets struktur		
Kanaler är svårt begrepp		
Föredrar observationsprotokollet	Ser inte nyttan för patienten	
Föredrar levande diskussion		
Hinner inte		
Glömmer		
Saknar kunskap	Brist på kunskap och erfarenhet	
Saknar erfarenhet		
Svårt att tolka vissa patienter		